

FUNDACJA
"Archiwum i Muzeum Pomorskie
Armii Krajowej i Szkoły Wojskowej Sił Zbrojnych"
ul. W. Garbary 2
tel.: 65-22-165, e-mail: archAK@um.torun.pl
REGON 870502736

MEMORIAL
General Marii Wittek

Fot. oryginał

338

PWK
AK KG

++

ŚWIERKOSZ

zam. **PRZYBYŁO**

EUFEMIA

ps. "Wanda"

1

338

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI — 338 / WSK
Świerkosz Eufemia
zam. Przybyła

I. Materiały dokumentacyjne

- I/1 – relacja właściwa ✓ K. 1, 5, 1
I/2 – dokumenty (sensu stricto) dot. osoby relatora —
I/3 – inne materiały dokumentacyjne dot. osoby relatora —

II. Materiały uzupełniające relację ✓ K. 3, 5, 3.

III. Inne materiały (zebrane przez „relatora”): —

- III/1 – dot. rodziny relatora —
III/2 – dot. ogólnie okresu sprzed 1939 r. —
III/3 – dot. ogólnie okresu okupacji (1939–1945) —
III/4 – dot. ogólnie okresu po 1945 r. —
III/5 – inne... —

IV. Korespondencja —

V. Wypisy ze źródeł [tzw.: „nazwiskowe karty informacyjne”] ✓ 1

VI. Fotografie ✓ zob. też V

- III/1 - Relacja własna
- Relacja starszej pmerodniaki Eufemii Świerkosz,
ps. "Wanda". Białe autor, brak daty. Msp. Org.-K. 1, s. 1.

Starsza przewodniczka EUFEMIA ŚWIERKOSZOWNA
kapitan, "Wanda"

Urodziła się w 1909r..Uczęszczając w Krakowie do Seminarium Nauczycielskiego,wstąpiła w 1927r.do organizacji PKdOK na obozie w Trembowli.Po ukończeniu w 1929r. seminarium,w następnym roku rozpoczęła pracę zawodową w PKdOK,równocześnie uzupełniając kwalifikacje instruktorskie.Pełniła funkcję komendantki Hufców Szkolnych PWK na terenie Krakowa.W 1932r. została mianowana także komendantką Koła Lokalnego PWK,do 1935r.ukończyła wyższy kurs instruktorski i została mianowana komendantką krakowskiego Okręgu PWK,szeroko tam rozbudowując pracę PWK i PKdOK.W 1939r. równocześnie pełniła funkcję kierowniczkii Referatu WSK i PWK Okręgowego Urzędu WFIPW w DOK 5.

W początkach września 1939r. została ewakuowana z Okręgowego Urzędu WFIPW z Krakowa do Lwowa.Tamże otrzymała przydział do II Batalionu Kobięcego PSK.

Została zaprzysiężona do ZWZ w styczniu 1940r..Organizuje zespół pewiaczek do służby w konspiracji z terenu Okręgu krakowskiego.Zagrożona aresztowaniem wyjechała w 1941r.do Warszawy, gdzie otrzymała przydział do szefostwa WSK w KG ZWZ AK.

W 1944r.,po wyjściu zamaż za Stanisława Przybyłę,przebywała z małym dzieckiem poza Warszawą.Po Powstaniu zgłosiła się do szefa WSK w Częstochowie-wysłana do Krakowa,ulega ciężkiemu wypadkowi.Po wojnie pracowała we Wrocławiu,Rabce i Rzeszowie, gdzie zmarła w 1970r.

Świrkoza Eufemia

II. Materiały uzupełniające relację:

- Kserokopia strony tytułowej oraz stron 124-125 "Polskiego Słownika Biograficznego Tom. XXIX/1, zeszyt 220 (Kosta Puergbke S. - Puymowski T.). Ksp. K. 3, s. 1-3.

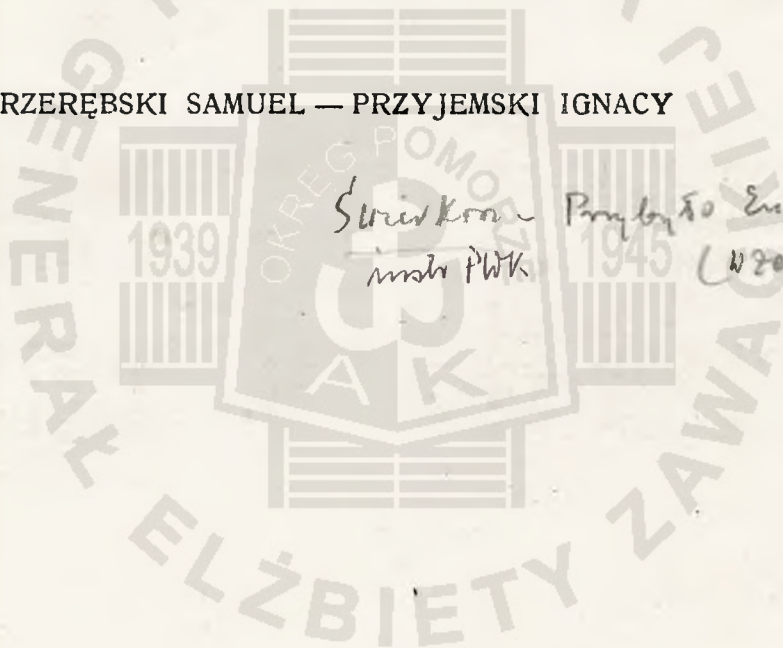
TOM XXIX/1

ZESZYT 120/24-5

P O L S K A A K A D E M I A N A U K

POLSKI SŁOWNIK BIOGRAFICZNY

PRZERĘBSKI SAMUEL — PRZYJEMSKI IGNACY

WROCŁAW — WARSZAWA — KRAKÓW — GDAŃSK — ŁÓDŹ
ZAKŁAD NARODOWY IMIENIA OSSOLIŃSKICH
WYDAWNICTWO POLSKIEJ AKADEMII NAUK

1986

lawy sądowej, zaś po r. 1601 przeszedł do grona rajców. W tym też czasie został dzierżawcą włości janowieckiej Firlejów i powoli zaczął przenosić swoje interesy do pobliskiego Janowa. Część nieruchomości w Kazimierzu odstąpił bratu Krzysztofowi. Choroba oczu i utrata wzroku w r. 1616 stanęła na przeszkodzie jego dalszej działalności. Sporządzony wówczas testament wskazuje, że P. zgromadził wielki majątek, szacowany na ok. 45 000 zł. Odtąd jego interesy prowadzili: bratanek Matys (syn Stanisława) i żona Zuzanna. P. wrócił do Kazimierza, mieszkał w swej kamienicy w rynku.

Ok. r. 1615, równocześnie z bratem Krzysztofem, P. przebudował swoją kamienicę w rynku. Sąsiadujące ze sobą kamienice braci otrzymały niezwykle bogatą dekorację, w której wyeksponowano postacie patronów: św. Mikołaja i św. Krzysztofa. Fasady różnią się zestawem form i motywów zdobniczych, ale są powiązane gzymasami attyk i podcieniami, a także wyrażają zbliżone treści religijne i moralizatorskie. «Widać, że bracia Przybyłowie wartość architektury oceniali według obfitości zdobnictwa i jego dydaktycznej wymowy, a i zatrudniony tu murator, zapożyczający bez zrozumienia najrozmaitsze formy, nie musiał się wiele pod tym względem różnić od inwestorów» (A. Miłobędzki). Para kamienic Przybyłowskich jest czołowym przykładem rodzimego mieszczańskiego nurtu w architekturze polskiej przełomu XVI i XVII w.

Wraz z ojcem i szwagrem Wojciechem Bugnerowiczem należał P. do fundatorów kościoła Zwiastowania Najśw. Marii Panny w Kazimierzu, zbudowanego w l. 1589—91, w którym ufundował ojcu epitafium (w r. 1627 kościół ten przekazano reformatom). W r. 1595 gościł w swej kamienicy bpa krakowskiego, kard. Jerzego Radziwiłła, w czasie jego objazdu wizytacyjnego diecezji. Przez ostatnie lata życia P. toczył liczne procesy majątkowe ze swoimi zięciami. Zmarł 14 VIII 1627. Procesujący się spadkobiercy, dopiero po licznych apelacjach do sądu królewskiego, w r. 1635 doszli do porozumienia. Znaczna fortuna P-y uległa rozdrobnieniu.

P. był dwukrotnie żonaty. Po raz pierwszy z Zofią Robakówną, przedstawicielką zamożnej rodziny kazimierskiej, drugą jego żoną (ok. r. 1610) była szlachcianka Zuzanna Grocholska.

Z pierwszą żoną miał P. siedmioro dzieci: synów Mikołaja i Bartłomieja (dominikanina, przeora w Płocku), oraz pięć córek: Annę, zamężną za Bartłomiejem Celejem, Katarzynę, żonę 1. v. Wojciecha Kośmiejca, 2. v. szlachcica Jana Pawłowskiego, Jadwigę, żonę 1. v. Macieja Masła, mieszczanina lubelskiego, 2. v. malarza Jakuba Tebaldiego, działającego w Lublinie, Potencjanę (Pudencjanę?), żonę Jakuba Lubomelskiego z Lublina, i Zofię, wydaną za mąż za rajcę sandomierskiego Stanisława Kunickiego.

Z drugiego małżeństwa pochodziło czterech synów: Wojciech, Jan, Piotr i Stefan. Dwaj pierwsi działali w Kazimierzu, Piotr i Stefan wstąpili do zakonu dominikanów (Piotr, dr teologii, był przeorem w Belzie).

Epitafium w kościele Reformatorów w Kazimierzu: — Chruszczewski A., Kupcy zbożowi i handel zbożem w Kazimierzu Dolnym w drugiej połowie XVI w., „Roczniki Human.” T. 6: 1958. s. 185; Czekański J., Kazimierz Dolny, „Spraw. Kom. do Badania Hist. Sztuki w Pol.” T. 9: 1915 szp. 30; Husarski W., Kamienice renesansowe w Kazimierzu Dolnym, L. 1950 s. 19, 27, 31; tenże, Kazimierz Dolny, W. 1957 s. 25, 27—8, 32, 97, 103 131; Łomiński L., Kazimierz nad Wisłą i jego zabytki, L. 1926 s. 47; Majewski K., Dekoracja fasad kamienic Mikołaja i Krzysztofa Przybyłów w Kazimierzu Dolnym, Studia i Mater. Lubelskie. Hist. Sztuki, Nr 1, L. 1963 s. 75—7; Małecki J. M., Związki handlowe miast polskich z Gdańskiem w XVI i pierwszej połowie XVII w., Wr. 1968 s. 226; Miłobędzki A., Architektura polska XVII wieku, W. 1980 I 151—2; Obuchowska-Pysiowa H., Handel wiślany w pierwszej połowie XVII w., Wr. 1964 s. 76, 139, 145—6; Rutkowski H., Kazimierz Dolny, W. 1965 s. 26, 30—1; Siciński K., Kamieniarka i rzeźba dekoracyjna w Kazimierzu nad Wisłą, „Ochrona Zabytków” R. 5: 1952 z. 2 s. 102; Teodorowicz-Czerepińska J., Kazimierz Dolny, Kazimierz 1981 s. 54 61; — Arch. Diec. w L.: Rep. 60A vol. 96: Visitatio... 1603, IVb nr 72 (Akta kościoła poreformackiego...); Arch. Metropol. w Kr.: Acta Episcopalia, t. 32 k. 263—274; Arch. Państw. w L.: Księgi m. Kazimierza, t. 1, 3, 5, 6, 7, 8, 11, 19, passim, Księgi m. Lublina, t. 32 k. 39v.—40v., t. 158 k. 155—155v.; — Stanikowa M., Kazimierz Dolny jako port wiślany (mszp. w posiadaniu autorki).

Ryszard Szczygiel

Przybyłowa z Świerkoszów Eufemia Ewa, pseud. Wanda, nazwiska okupacyjne: Eugenia Halina Kubala, Ewa Pawłowska (1911—1979), komendantka okręgu krakowskiego Organizacji Przystosowania Wojskowego Kobiet, działaczka społeczna, kapitan Armii Krajowej. Ur. 3 VIII w Warszawie, była córką Wincentego, kupca z Krakowa, i Franciszki z domu Palitza z Morawskiej Ostrawy.

Po ukończeniu w r. 1930 Prywatnego Seminarium Nauczycielskiego im. M. Reja w Krakowie Eufemia była przez krótki okres słuchaczką Wyższego Naukowego Kursu Spółdzielczego przy Wydziale Rolniczym UJ; warunki rodzinne i działalność społeczna uniemożliwiły jej kontynuowanie studiów. Od tego też czasu datuje się jej praca w Organizacji Przystosowania Wojskowego Kobiet (OWPK) na terenie Dowództwa Okręgu Korpusu V (Kraków); pełniła w niej kolejno funkcje: komendantki żeńskich hufców szkolnych, komendantki kola krakowskiego, a po ukończeniu Wyższego Kursu Instruktorskiego w r. 1935 — komendantki okręgu krakowskiego. Prowadziła rozległą pracę organizatorską i pedagogiczno-wychowawczą zarówno

w zakresie szkolenia ogólnego jak i instruktor-skiego we wszystkich środowiskach młodzieży żeńskiej i kobiet dorosłych. Pracując w l. 1938—9 w Okręgowym Urzędzie Wychowania Fizycznego i Przynależenia Wojskowego sprawowała nadzór pedagogiczny nad hufcami żeńskimi w szkołach średnich i Studium Wychowania Fizycznego na UJ oraz nad szkoleniem kadr nauczycielskich na stanowiska komendantek hufców szkolnych. Tworzyła ochotnicze drużyny pracy społecznej, których celem była m. in. walka z analfabetyzmem, opieka nad sierotami i ludźmi starymi. Organizowane przez nią obozy letnie i zimowe (stacjonarne i wędrownie), m. in. na Lemkowszczyźnie, łączyły działalność oświatowo-opiekuńczą wśród dzieci i młodzieży z pomocą rolnikom w polu i gospodarstwie domowym. Współpracowała z miesięcznikiem OPWK pt. „Dla Przyszłości”; jeden z jej artykułów na temat Drużyn Pracy Społecznej ukazał się w publikacji „Dla Przyszłości. Rok 1928—1938. Jednodniówka” (W. 1938). Duże zasługi położyła na polu propagandy wychowania fizycznego i sportu wśród robotnic fabryk krakowskich. W r. 1939 kierowała akcją Pogotowia Społecznego PWK, zmierzającą do przygotowania samoobrony w mieście i na wsi na wypadek wojny, koordynując działalność z tego zakresu wszystkich stowarzyszeń kobiecych w okręgu krakowskim.

Po wybuchu wojny polsko-niemieckiej 1939 r. ewakuowała się do Lwowa, gdzie wstąpiła do kobiecego batalionu Pomocniczej Służby Wojskowej i uczestniczyła w obronie miasta. W drodze powrotnej do Krakowa w grudniu 1939 została aresztowana przy próbie przejścia «zielonej» granicy. Po zwolnieniu z więzienia w Przemyślu przedostała się w styczniu 1940 do Warszawy, stąd do Krakowa. W Warszawie nawiązała kontakty ze Związkiem Walki Zbrojnej (ZWZ). W Krakowie ściśle współpracowała z szefem sztabu komendy obszaru krakowskiego ZWZ, majorem Janem Cichockim, pseud. Jasio. Wychowane przez nią członkinie OPWK masowo zasiliły szeregi konspiracyjnego ZWZ, później Armii Krajowej (AK). W tym też czasie ukończyła roczny kurs w Państwowej Szkole Handlowej wyższego stopnia. Poszukiwana przez gestapo, wiosną 1941 ukrywała się w podkrakowskiej wsi, posługując się fałszywym dowodem osobistym na nazwisko Eugenia Halina Kubala. Jesienią 1941 przeniosła się do Warszawy, gdzie zawarła związek małżeński ze Stanisławem Zygmuntem Przybyło, pseud. Paweł. W Oddziale V Komendy Głównej (KG) AK kierowała szkoleniem kadr do służby łączności kurierskiej. W Warszawie posługiwała się nazwiskiem Ewa Pawłowska. Wybuch powstania warszawskiego zastał ją pod Krakowem.

Od r. 1946 P. mieszkała we Wrocławiu, w r. 1954 przeniosła się do Rabki, a w r. 1961 osiadła

w Rzeszowie. Od r. 1958 pracowała w służbach ekonomicznych różnych przedsiębiorstw i instytucji. Jednocześnie uzupełniała swoje kwalifikacje i w r. 1963 otrzymała tytuł dyplomowanego biegłego księgowego. Na emeryturę przeszła w r. 1971. Była członkiem Związku Bojowników o Wolność i Demokrację. Zmarła w Rzeszowie 12 II 1979 na raka płuc i została pochowana na miejscowym cmentarzu. Była odznaczona m. in. Krzyżem Partyzanckim, Medalem Zwycięstwa i Wolności i Odznaką Grunwaldzką.

W małżeństwie ze Stanisławem Przybyło, który w czasie wojny był kurierem KG AK, więźniem obozu koncentracyjnego w Majdanku, a po wojnie pracował w różnych przedsiębiorstwach handlowych. P. miała troje dzieci: Wacława (ur. 1942), inżyniera informatyka, pracownika naukowego Politechniki Krakowskiej, Jerzego (ur. 1946), inżyniera budownictwa, i Ewę (ur. 1947), zamężną Warmez, magistra wychowania fizycznego, zamieszkałą we Francji.

Fot. w Materiałach Red. PSB; — „Dla Przyszłości” 1929—39; „Dzien. Pol.” 1979 nr 58; „Tyg. Powsz.” 1979 nr 28; „Życie Warszawy” 1979 nr 55; — Dokumenty Komendy Naczelnej OPWK w zbiorach Komisji Historii Kobiety w Walce o Niepodległość, Tow. Miłośników Historii w Warszawie; — Dokumenty osobiste P-owej udostępnione autorce przez córkę Ewę; — Dokumenty w zbiorach autorki.

Wacława Zastocka

Przybyłowa z Fitowskich Janina Maria (1892—1975), nauczycielka, dyrektor Książnicy Miejskiej w Toruniu. Ur. 1 IX w Basznie Dolnej w pow. cieszanowskim, w rodzinie chłopskiej, była córką Edwarda i Eugenii z domu Tacy.

Maturę Janina złożyła w Przemyślu w r. 1912. Początkowo uczyła w rodzinnej wsi, potem w Przemyślu. Jednocześnie w l. 1918—25 studiowała filologię polską na Uniw. Lwow. Po ukończeniu studiów uczyła języka polskiego w II Państwowym Seminarium Nauczycielskim Żeńskim w Przemyślu. W r. 1928 przeniosła się do Torunia, gdzie pracowała w Państwowym Seminarium Nauczycielskim do r. 1935, a po jego likwidacji w nowo powstałym Gimnazjum i Liceum im. Królowej Jadwigi. W r. 1933 wyszła za mąż za artystę malarza i bibliofila Eugeniusza Przybyła. W Toruniu P. organizowała akcje odczytowe Tow. Czytelni Ludowych. W styczniu 1939 została sekretarzem Tow. Bibliofilów.

W czasie okupacji niemieckiej P. pracowała jako tłumaczka w Urzędzie Stanu Cywilnego, a od r. 1943 w Książnicy Miejskiej, przyczyniając się do ochrony zbiorów Książnicy. Przechowywała też wraz z mężem akta Tow. Bibliofilów. Po oswojeniu miasta zajęła się z polecenia władz miejskich reorganizacją tej biblioteki, mianowana 5 II 1945 jej wicedyrektorem, a 11 II 1946 dyrektorem. Na tym stanowisku broniła skutecz-

J. 338/WSK

PKK
WSK
AK - KG.

††
ŚWIERKOŚĆ Eufemia

zam. Pałybyto

ps. "Wanda"

V. Wypisy ze źródeł - nazwiskowe karty
informacyjne 1

2

T. 338/WSK

PWK
WSK
VK KG AK

† ŚWIERKOSZÓWNA Eufemia

EUFEMIA ŚWIERKOSZÓWNA, po wojnie zam. Przybyłowa, ur. 1909. Komendantka Okręgu Krakowskiego PWK. Kierowniczka siatki WSK sztabu Komendy Okręgu ZWZ Kraków. Kierowniczka szkolenia kobiet w służbie łączności Oddziału V K KG ZWZ-AK. Ps. „Wanda”. Kpt. AK. Zm. w 1960 w Rzeszowie i tam pochowana.

E. Zawacka, Człecąca ma rozkaz, KUL 1992, s.

J.338/WSK

PWK
AK KG

ŚWIERKOSZ Eufemia
zame. Przybyło
ps. „Wanda”

VI. FOTOGRAFIE.

1. Kserokopia fotografii z dozu w r. 1931.
Eufemia Świerkosz - druga od lewej.
2. Eufemia Świerkosz - doz sik. z Krakowa
w miejsc. Kiny r. 1932. Fot. oryg. legit.
w muzeum.
3. J. 4. zdjęcie powiększone 1945
4. Eufemia Świerkosz - jak 4 p. 2.

od lewej:

Maryla Juszek

Antonia Świerkowska

Maria Zawodnińska

Michniewska

Gizela Senke

Nowakowa

1938 r.

VI | 2

Eufemia Świerkoszówna
Kiry - obóz szkolny z Krakowa
1932 r.

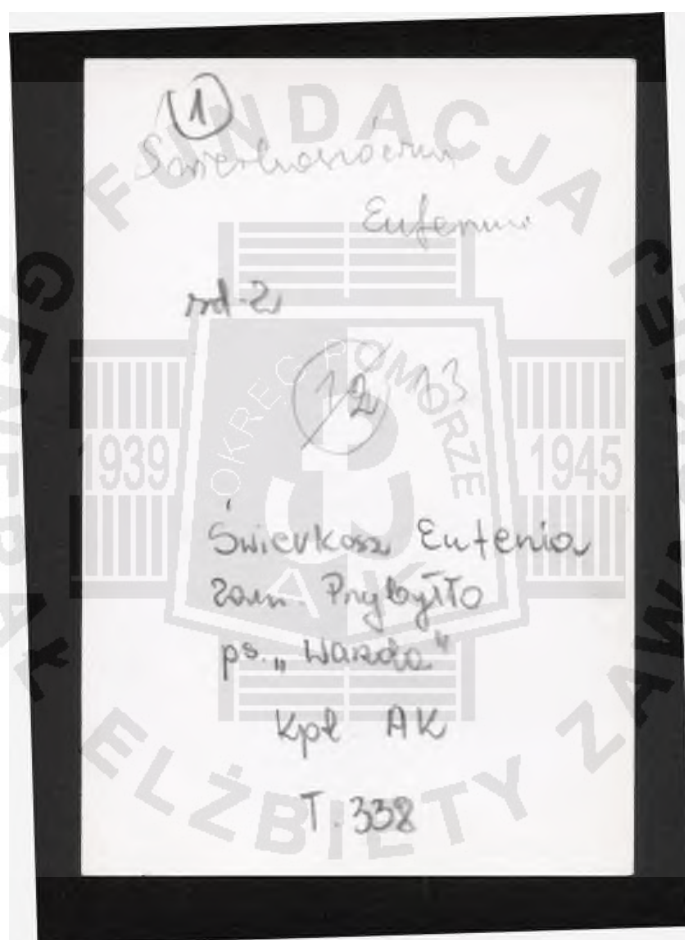

VI | 3

Eufemia Świerkosz
r. 1932.

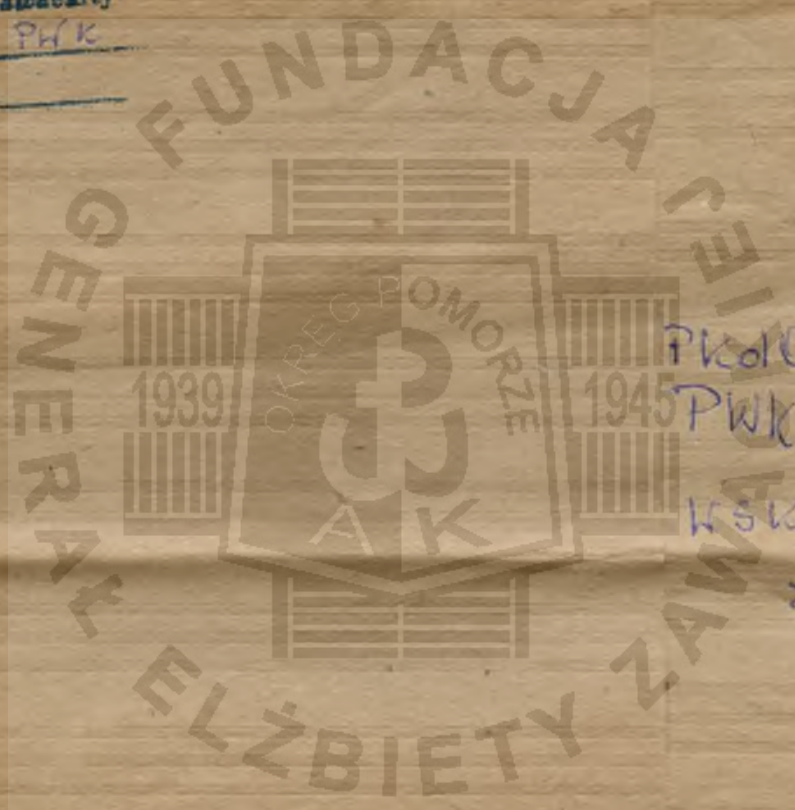

#1 SWIERKOSZ EUFEMIA ps Handa

Zam: Przybyła

ARCHIWUM
Elżbiety Zawackiej
poz. 82 PWK
data wpływu _____

PWOK - 1927
PWK - 1932 ✓ Kros
KSK
ZKZ - 1940 ✓

1,970 ✓

SWIERKOSZ Handa

++

ŚWIERKOSZ

EUFEMIA

82 / PVLK

st. przew. ⁺ SWIERKOSZOWNA EUFEMIA
kpt.

ŚWIĘRKOSZ

82 PTK

Świątkoszcówna Konferencja

"Danda" 1939

ŚWIĘRKOSZ

